

OVERWEGING

Huub Evers

De tweede lezing van vandaag komt uit het Lukasevangelie. De parabel van de verloren zoon is het laatste stuk van een drieluik met drie parabellen. Jezus vertelt die gelijkenissen nadat de schriftgeleerden hem gevraagd hebben waarom hij zo vaak met slechte mensen omgaat. Slechte mensen heten in het Nieuwe Testament tollenaars en zondaars. Jezus beantwoordt die vraag met drie verhalen. Het eerste gaat over een herder en een verloren schaap. Het tweede over een vrouw en een verloren muntstuk. Beiden vinden ze terug wat ze kwijt waren. Wie honderd schapen heeft en er eentje verliest, laat alles in de steek om het verloren schaap te vinden. Er zal meer vreugde zijn over één zondaar die zich bekeert dan over negen en negentig rechtvaardigen die geen bekering nodig hebben. Zo gaat ook de vrouw die tien drachmen heeft en er eentje verliest, alles op de kop zetten om de verloren munt te vinden. En dan komt de verloren zoon, een verhaal dat je vanuit drie perspectieven kunt bekijken: dat van de oudste zoon, van de jongste zoon en tenslotte dat van hun vader. De oudste zoon lijkt zo op het eerste oog een gewetensvolle en plichtsbewuste jongen die hard werkt en loyaal is aan zijn vader. Eigenlijk de ideale zoon dus, maar bij nadere beschouwing blijft van dat beeld niet veel meer over. Hij is het type van de gehoorzame zoon die altijd braaf doet wat van hem verwacht wordt, maar die daarover eigenlijk zeer gefrustreerd is. Hij is loyaal aan de buitenkant, maar gefrustreerd van binnen. Meer het type van de farizeeër. Dat zijn ook de mensen aan wie dit verhaal verteld wordt. Farizeeërs zijn mensen die uiterlijk rechtschapen en godvrezend zijn, maar innerlijk bedorven.

Het verhaal hinkt op twee gedachten. Ook de oudste zoon kreeg zijn deel, staat er, maar we horen niet wat hij daarmee doet. En of hij er blij mee is weten we ook niet. Toen de jongste weer in genade werd aangenomen zei de oudste: ik ben altijd een voorbeeldige zoon geweest, maar ik heb nog nooit een bokje gekregen om met mijn vrienden feest te vieren. Ook hij heeft dus zijn vadersdeel te pakken, dat vergeten we wel eens, maar hij voelt zich toch tekort gedaan. Dat blijkt wel uit de denigrerende manier waarop hij zijn vader aanspreekt over zijn eigen broer: “die jongen van u”.

Dan is er de jongste zoon. Hij komt zo op het eerste oog niet erg sympathiek over. Hij wil dat zijn vader hem zijn deel van de erfenis geeft nog vóór die vader is overleden. Tamelijk brutaal en veeleisend dus. Hij zegt dus eigenlijk: pa, ik ga niet wachten tot je dood bent, ik wil mijn erfdeel nu. Hij is dus eigenlijk meer geïnteresseerd in het geld dan in zijn vader. Meer bezig met lol en plezier maken dan met de serieuze dingen van het leven. Maar hij is ook authentiek, eerlijk en

moedig. Hij ziet in dat hij er een potje van heeft gemaakt en wil terug naar huis. Maar hij realiseert zich dat dat niet zo maar kan. Hij moet zich bekeren, letterlijk op zijn schreden terugkeren. Hij is daar inderdaad toe bereid.

Tenslotte is er het perspectief van de vader. Hij deelt zijn vermogen en geeft beide zoons hun erfdeel. Wanneer de jongste zoon op hangende pootjes thuiskomt wordt hij toch weer in genade aangenomen.

Dit verhaal van de verloren zoon heeft gediend als inspiratie voor veel kunstenaars, onder wie Rembrandt. Dat is de tekening op de voorkant van de orde van dienst. Het is ook een prototypisch verhaal geworden van de zoon die eerst de verkeerde weg inslaat, daar spijt van krijgt, terugkeert naar huis en weer in genade aangenomen wordt. Het verhaal van inkeer en vergeving. Dat is voor mij de kern: vergeving, wat is dat? Ik heb me dat de laatste tijd zelf ook vaak afgevraagd: wat betekent het eigenlijk wanneer je iemand vergeeft? In ons spraakgebruik komt het woord vergeven vaak voor in combinatie met het woord vergeten. Alles is vergeven en vergeten zeggen we dan. Anderen zeggen: je kunt iemand wel vergeven, maar vergeten wat iemand gedaan heeft kan ik niet. Je geheugen is geen harde schijf die je kunt deleten.

Maar wat is vergeven dan wel? Weer in genade aannemen? Opnieuw onvoorwaardelijke liefde proberen aan de dag te leggen? Het is inderdaad het verhaal van de onvoorwaardelijke liefde die telkens weer nieuwe kansen geeft ook aan wie een scheve schaats gereden heeft.

Vergeving is in elk geval iets anders dan verzoening. Voor verzoening zijn twee of meer personen of groeperingen nodig die de strijdbijl begraven en weer samen verder gaan. Vergeven doe je in je eentje, ongeacht wat anderen doen. Het is dus eerder een innerlijk proces in jezelf dan de uitkomst van onderhandelingen. Dat is de paradox van vergeven, las ik ergens: je vergeeft een ander, maar je hebt er zelf het meest profijt van omdat je jezelf bevrijdt van waakgevoelens, wrok en opgekropte woede.

Iemand vergeven is dus ook iets anders dan vergeten wat er gebeurd is. Het is eigenlijk het loskoppelen van de persoon en zijn daad. Je vergeet niet wat jou overkomen is, maar je vergeeft wel de persoon die jou dit aandeed.

En dan komen we ook nog in het Onze Vader, dat we straks zullen bidden, de bede tegen dat ons onze schulden vergeven mogen worden zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren. Een bede dus en een opdracht, namelijk om op onze beurt ook anderen te vergeven.

Vergeven betekent in elk geval: niet blijven staren op wat vroeger was, niet blijven hangen in het verleden, zoals we nu gaan zingen.